

**ЩОРІЧНИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС
«КРАЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ»**

Творча робота учасника третього туру
щорічного Всеукраїнського конкурсу
«Кращий державний службовець»
на тему:

Вдосконалення автоматизованої
інформаційно-телекомунікаційної системи (АІТС)
«Державний реєстр виборців»

Лутак Наталія Іванівна

Виноградівська районна
державна адміністрація

Головний спеціаліст
відділу ведення
Державного реєстру виборців
апарату райдержадміністрації

01 серпня 2017 р.

підпис учасника

2017 рік

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Вибори в Україні відбуваються постійно. Багатьом відома ситуація, коли під час виборів, прийшовши на виборчу дільницю громадяни не можуть взяти участь в голосуванні. Деякі не можуть знайти себе у списках, інших внесено двічі, неправильно вказано прізвище чи адресу, вистачає і тих, хто вибув, або навіть тих, кого немає в живих. Це викликає справедливі нарікання громадян. Чому ж так?

У першу чергу, мабуть тому, що уявлення виборців про процес складання списків для голосування змінюються дуже повільно. Незважаючи на значну кількість повідомлень у ЗМІ, більшість громадян все ще вважає, що списки для голосування виготовляються «з нуля» на кожні вибори. Але це зовсім не так. Прийняття 22 лютого 2007 року Верховною Радою України Закону "Про Державний реєстр виборців" стало правовим підґрунтям для створення єдиного Державного реєстру виборців, що є значним позитивним кроком, який наблизив нашу державу до розвинутих європейських демократій.

Невід'ємне право громадянина демократичної держави – вільно обирати владу. Неодмінний обов'язок демократичної держави – забезпечити своїм громадянам можливість реалізувати це право, в тому числі, і через створені державні органи.

Головною метою Державного реєстру виборців є:

- а) уникнення фальсифікацій, дублювань, інших помилок в процесі проведення виборів та референдумів;
- б) спрощення процесу складання виборчих списків;
- в) своєчасне внесення змін і доповнень до списків виборців України.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕЄСТРУ ВИБОРЦІВ

Державний реєстр виборців (далі - Реєстр) – (АІТС) автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система, призначена для зберігання, обробки даних, які містять передбачені цим Законом відомості, та користування ними, створена для забезпечення державного обліку громадян України, які мають право голосу відповідно до [статті 70](#) Конституції України .

Подібні системи існують в багатьох країнах. Адже життя кипить і вирує не тільки в період виборів, але і в перервах між ними. Громадяни (вони ж виборці) переїжджають, змінюють прізвище, досягають повноліття і навіть, на жаль, помирають. В кожен момент часу і список виборців повинен бути різним, а не тим, що був 10 років тому.

Як єдина база даних, доступ до якої здійснюється через закриту мережу, почав діяти з березня 2009 року (найкращий ІТ проект України 2009 року). Реєстр ведеться в електронній формі з єдиною централізованою базою даних, яка містить персональні дані усіх виборців України.

До Реєстру заносяться та в базі даних Реєстру зберігаються встановлені Законом відомості про виборця (персональні дані) таких видів:

- 1) ідентифікаційні персональні дані виборця;
- 2) персональні дані, які визначають місце та умови голосування виборця;
- 3) службові персональні дані.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ РЕЄСТРУ:

- 1) ведення персоніфікованого обліку виборців;

2) складання списків виборців для проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, сільських, селищних, міських голів, всеукраїнських та місцевих референдумів.

Діями щодо ведення Реєстру є:

- 1) внесення запису про виборця до бази даних Реєстру;
- 2) внесення змін до персональних даних Реєстру;
- 3) знищення запису Реєстру.

СТРУКТУРА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИБОРЦІВ

Як працює Державний реєстр виборців?

Органи Державного реєстру виборців (далі - Реєстр) на сьогодні складаються з 761 відділу ведення Реєстру, 27 відділів адміністрування Реєстру та Служби розпорядника Реєстру. Фактично працює 25 відділів адміністрування Реєстру (у зв'язку з окупацією Криму не працюють відділи адміністрування Реєстру Управління справами Ради міністрів АР Крим, апарату Севастопольської міської державної адміністрації), а через проведення АТО також фактично не працює частина органів ведення Реєстру Донецької та Луганської областей. Всього в органах Реєстру працює близько 3000 співробітників, які в режимі реального часу мають доступ до централізованої бази даних Реєстру. Відділи ведення Реєстру оснащені необхідним обладнанням для виготовлення списків та іменних запрошень, а працівники – персональними комп'ютерами і необхідним програмним забезпеченням.

ДОСТУП ОРГАНІВ РЕЄСТРУ ДО БАЗИ ДАНИХ

Законодавчо передбачена чітка та відповідальна процедура адміністрування Державного реєстру виборців. Кожен користувач має:

Індивідуальний пакет користувача Системи для доступу до бази даних Реєстру:

- 1) програмно-апаратний засіб ідентифікації (ПАЗІ) користувача Системи;
- 2) індивідуальне ім'я користувача Системи;
- 3) індивідуальний пароль доступу до ПАЗІ (пінкод) користувача Системи.

Кожна дія користувача, включно з кожним натисканням на клавішу клавіатури комп'ютера, фіксується в автоматичному режимі, а кожне внесення змін обов'язково дублюється наказом керівника і відповідною дозвільною операцією розпорядника Реєстру. Програмні та інші засоби доступу надаються розпорядником Реєстру працівникам органу ведення Реєстру.

Розпорядник Реєстру, органи ведення Реєстру у взаємодії з Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України під час ведення Реєстру забезпечують його захист, у тому числі захист цілісності бази даних Реєстру, його апаратного та програмного забезпечення, достовірності даних Реєстру, його захист від несанкціонованого доступу, незаконного використання, копіювання, спотворення, знищення даних Реєстру, безпеку персональних даних. Розпорядник Реєстру за погодженням з Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України здійснює комплекс заходів для забезпечення технічного захисту персональних та інших даних Реєстру в процесі їх зберігання, обробки та передачі каналами телекомунікацій відповідно до законодавства України. Розпорядник Реєстру

для забезпечення захисту даних Реєстру встановлює обов'язковий для органів Реєстру порядок доступу до бази даних, який передбачає персональну відповідальність осіб, уповноважених виконувати дії щодо ведення Реєстру.

ПІДСИСТЕМИ РЕЄСТРУ

Об'єктами автоматизації Реєстру виборців є такі технологічні процеси (підсистеми) функціонування бази даних:

- 1) Обліку документів періодичного поновлення
- 2) Обліку наказів
- 3) Уточнення персональних даних
- 4) Взаємодії з виборцями
- 5) Обліку виборчих діляниць, які існують на постійній основі
- 6) Складання та уточнення списків виборців
- 7) Геоінформаційна підсистема відображення меж діляниць
- 8) Автоматизоване виготовлення іменних запрошень виборцям для голосування
- 9) Електронний сервіс інформування виборців «Особистий кабінет виборця»
- 10) Оцінки роботи відділів Реєстру

ЗВЕРНЕННЯ ОСОБИ ЗА ВЛАСНОЮ ІНІЦІАТИВОЮ ДО ОРГАНУ ВЕДЕННЯ РЕЄСТРУ

Минулі вибори в Україні показали, що списки виборців є незавжди досконалими: хтось не знайшов себе у списках виборців в день голосування, а

померлий сусід навпаки був у цих списках. Такої ситуації можна уникнути, якщо вчасно перевірити себе у списках виборців. Тим більше це слід зробити, якщо напередодні виборів особа змінила місце проживання, своє прізвище, ім'я чи по батькові або дату народження. **Законом України «Про Державний Реєстр виборців» передбачено, що кожний виборець має право:**

одержувати на безоплатній основі у будь-який час від відповідного органу ведення Реєстру в доступній формі вичерпну інформацію про свої персональні дані, внесені до Реєстру, в установленому Законом порядку, звертатися за власною ініціативою за місцем свого проживання на території України щодо свого включення до Реєстру чи зміни персональних даних.

Якщо до 2009 року у списках, що лягли в основу Реєстру, були внесені дані з помилкою, яка не була виправлена, то і на сьогодні вона залишається невиправленою. Виправити її неможливо, якщо про неї не надійде повідомлення — особисто подана письмова заява виборця. На жаль, залишаються виборці, які за час існування Державного реєстру так і не знайшли можливості, щоб виправити виявлені ними на минулих виборах помилки (чи взагалі не знайшли себе у списках виборців), хоча напередодні кожного голосування голосно висловлювали своє обурення та невдоволення.

Виборці зазвичай звертаються лише в останній день або, навіть, у день голосування, коли згідно чинного законодавства вносити зміни вже не можна. Вибори пройшли — про помилки забули і чекають, що вони зникнуть самі собою до наступних виборів.

Звичайно, участь у виборах це справа совісті кожного українця. За байдужість до реалізації Конституційного права кожного громадянина немає жодних очевидних покарань, але чи не несемо ми відповідальність за сьогоднішня? Небажання брати участь у виборах, ігнорування вибору, перед яким періодично стоїть наша держава, і є причиною того, що наші діти стають заручниками байдужості дорослих, а всі ми відчуваємо роками невдоволення рівнем життя.

То ж варто завчасно, зараз, поки ще є час до чергових виборів скористатись наданим правом звернутись до відділу Реєстру виборців за місцем свого проживання для перевірки своїх даних, їх уточнення за потреби або виправлення виявлених раніше помилок. Для того:

Виборець подає органу ведення Реєстру письмову заяву за формою, встановленою розпорядником Реєстру, із зазначенням відомостей про себе, і пред'являє документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство виборця, - ***паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України***, копія якого додається до заяви.

Орган ведення Реєстру може провести перевірку зміни персональних даних виборця, зазначених у заяві, шляхом звернення до відповідних органів, закладів, установ, які щомісячно подають органу Реєстру виборців відомості для періодичного поновлення персональних даних Реєстру.

У разі включення чи внесення змін до персональних даних Реєстру орган ведення Реєстру, який вніс зміни, письмово повідомляє про це виборця. Також письмово повідомляють і тих виборців, яким відмовлено у задоволенні їх заяв з вичерпним переліком підстав відмов:

ОСОБИСТИЙ КАБІНЕТ ВИБОРЦЯ

Віднедавна Державний реєстр виборців став на крок ближче до виборців. У виборців з'явилася додаткова зручна можливість перевірити, чи включені вони до списку виборців і за якою адресою, не виходячи з дому за допомогою програмного ресурсу «особистий кабінет виборця», який розміщено на

офіційному порталі «Державний реєстр виборців» у мережі Інтернет (www.drv.gov.ua).

ПЕРІОДИЧНЕ ПОНОВЛЕННЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ РЕЄСТРУ

Для підтримання бази даних Державного реєстру виборців в актуальному стані відділами ведення здійснюється щомісячне поновлення **на підставі відомостей, поданих до 5 числа** уповноваженими посадовими особами:

- 1) керівник відділу Державної міграційної служби:
- 2) Керівник відділу державної реєстрації актів цивільного стану
- 3) Командир військової частини (формування), дислокованої в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці,
- 4) Відповідний районний (районний у місті, міський, міськрайонний) суд
- 5) Керівник установи виконання покарань
- 6) Керівник центру, який відповідно до закону веде облік бездомних осіб
- 7) Керівник відповідного районного (районного у місті, міського) органу охорони здоров'я
- 8) Уповноважена посадова особа органу реєстрації

ОПРАЦЮВАННЯ РЯДКА ВХІДНОЇ ВІДОМОСТІ

Проблема подальшої регулярної актуалізації бази даних Державного реєстру виборців та її якості пов'язана із усуненням суб'єктивного фактору під час роботи органів ведення Реєстру та суб'єктів подання відомостей про виборців. Оскільки, впроваджені системи електронного документообігу різними органами виконавчої влади та місцевого самоврядування базуються на різних технологічних схемах, різному програмному та апаратному забезпеченні і зазвичай непридатні для налагодження електронного документообігу між згаданими органами влади. При опрацюванні відомостей часто-густо персональні дані Реєстру не співпадають з вхідними даними, що зумовлює Розбіжність цих даних. Для уточнення і встановлення істини щодо правильності вказаної інформації, необхідно проаналізувати дані, звернутися із письмовим запитом до суб'єктів подання відомостей, і після отримання відповіді на запит, внести необхідні зміни до Реєстру. Це вимагає значних матеріальних затрат і часу.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РЕЄСТРУ ВИБОРЦІВ

За майже 8 років (29 вересня 2009 року) промислової експлуатації автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи «Державний реєстр виборців» ця база даних успішно пройшла тестування багатьма виборчими процесами: загальнодержавними (президентськими, парламентськими) та місцевими виборами та референдумами. Щотижня відбуваються позачергові, проміжні, повторні вибори, для яких складання списків виборців та їх уточнення забезпечують органи Державного реєстру виборців. Вперше дані цього реєстру були використані для складання та уточнення списків виборців для голосування на чергових виборах Президента України 17 січня 2010 року та

відповідному повторному голосуванні 7 лютого 2010 року. За цей час за допомогою Реєстру виготовлено понад 300 тис. списків виборців для голосування на близько 4 тисячах різних виборах (це більше 2 млн. аркушів паперу формату А3). До відділів ведення Реєстру звернулося більше 1,5 млн. виборців.

Найголовнішим і дійсно вартим уваги є те, що Реєстр став важливим інструментом забезпечення конституційних виборчих прав громадян, без якого вже неможливо уявити проведення виборів. Є фактом: впроваджений Центральною виборчою комісією практично власними силами Реєстр на сьогодні залишається безпрецедентною за масштабами та складністю інформаційно-телекомунікаційною системою, що забезпечує обмін даними в режимі реального часу та постійну (щомісячну) актуалізацію персональних даних усіх громадян України, які мають право голосу. При цьому заслуговує на увагу, що Реєстр створено за відсутності в Україні електронного реєстру населення. З огляду на це, сформована база даних Реєстру є унікальною не лише через її масштабність, рівень захищеності, постійну актуалізацію відомостей про виборців, а й завдяки автономному характеру її ведення.

Проте прийняття даного закону та підзаконних актів і створення Державного реєстру виборців не вирішило і не могло миттєво вирішити всі проблеми забезпечення проведення демократичних та вільних виборів на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

Нині в Україні існує проблема однозначної ідентифікації виборців, яка є перешкодою на шляху подальшого інноваційного розвитку Державного реєстру виборців. Адже в Реєстрі недостатньо ідентифікаторів, зокрема відсутність у ньому даних про серію, номер, дату видачі паспорта, податкового ідентифікаційного номера, щоб однозначно ідентифікувати виборців із майже однаковими персональними даними і забезпечити однократність включення таких осіб до Реєстру.

Україна нині потребує невідкладних реформ усіх сфер суспільно-економічного життя, в тому числі і реформи виборчого законодавства, впровадження електронного врядування та електронної демократії, адже в Україні досі немає ІТ-інфраструктури, що забезпечувала б можливість електронної взаємодії між усіма органами влади. Існуючі інформаційні системи розроблені за різними стандартами і між собою часто несумісні. Необхідні для надання е-послуг бази даних та реєстри (передусім, реєстр фізичних осіб) або досі не створені або неактуальні. При цьому майже всі з них є закритими не тільки для громадян, але й для інших органів влади. Між ними не здійснюється обмін даними, що призводить до створення різними органами влади банків даних з частково або повністю ідентичною інформацією замість її повторного використання. Невизначено однозначних ідентифікаторів фізичних осіб, не впроваджена ID-карта з посиленням електронним цифровим підписом. Електронні послуги населенню більшістю органів влади не надаються або майже не надаються, окремі впроваджені е-послуги не користуються попитом. Створений єдиний веб-портал адміністративних послуг досі надає переважно інформацію про послуги органів влади, процедуру їх надання, а не самі послуги в електронній формі. Електронна інформаційна система “Електронний уряд” досі не створена.

Рекомендації:

- 1) Внесення змін до відповідних законів та підзаконних актів
- 2) Загальний доступ населення до мережі інтернет з можливим навчанням в сільських глибинках

- 3) Створення єдиного державного реєстру фізичних осіб
- 4) Запровадження єдиної системи електронної взаємодії
- 5) Використання електронного цифрового підпису
- 6) Запровадження загальнообов'язкових біометричних ID-документів
- 7) Доповнення переліку ідентифікаторів
- 8) Удосконалення веб-сервісу «Особистий кабінет виборця»
- 9) Виведення Органів ведення зі складу апаратів державних адміністрацій
- 10) Створення на базі органів Реєстру постійних виборчих бюро з питань організації виборів
- 11) Делегування органам Реєстру окремих повноважень Центральної, окружних та територіальних виборчих комісій у частині надання працівниками цих органів консультативно-методичної допомоги членам виборчих комісій
- 12) Створення окремої бази даних або підсистеми Реєстру виборців про громадян, які залучалися до роботи у виборчих комісіях протягом останніх 5 років

Запровадження загальнообов'язкових біометричних ID-документів, за допомогою яких громадяни отримають можливість через підключені до мережі Інтернет пристрої отримувати переважну більшість адміністративних (державних, муніципальних) послуг, надсилати звернення, запити, в електронному вигляді, перевіряти та уточнювати свої персональні дані в існуючих реєстрах (зокрема, в реєстрі виборців), а в перспективі брати участь в електронному голосуванні та опитуваннях з питань місцевого та загальнодержавного значення. Це зекономить їх час та гроші, а також скоротить видатки на утримання державного апарату, проведення виборів, знизить корупційні ризики до мінімуму, сприятиме демократизації суспільного життя та розвитку громадянського суспільства. Тому значної актуальності

набувають питання подальшого удосконалення правового поля Державного реєстру виборців, його технологічної модернізації та інноваційного розвитку з урахуванням необхідності надання виборцям електронних послуг та посилення контролю над ним з боку громадянського суспільства.

Налагодження обміну даних між ДРВ та Єдиним Державним демографічним реєстром ЄДДР, іншими базами даних дозволить максимально актуалізувати дані про виборців, оновлюючи їх уже в найближчій перспективі щодня, а пізніше навіть щогодини, щохвилини у режимі реального часу 24 години на добу, 7 днів на тиждень, 365 днів на рік. У майбутньому електронного обміну даних між ДРВ та ЄДДР й іншими реєстрами може призвести до об'єднання всіх відомостей про фізичну особу в єдиний банк даних з розмежуванням прав доступу до нього для різних користувачів (у тому числі органів державної влади та органів місцевого самоврядування, фізичних осіб, зокрема виборців), що дозволить швидко надавати пакет публічних послуг в онлайн-режимі, тобто таких послуг, що традиційно надаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, які перебувають в їх управлінні за принципом особистого контакту отримувача послуги та представника влади, який її надає, що створює значні корупційні ризики.

Але, разом з тим, в Україні **Відсутній поширений доступ до Інтернету**. Держава забезпечує своїх громадян доступом до електрики, води, опалення і так само має забезпечити і доступом до Інтернету, визначивши відповідні механізми. Наприклад можна стимулювати операторів мобільного зв'язку забезпечити зв'язок 3G (або 4G) в Україні в цілому та, зокрема, в нерентабельних регіонах. Необхідно в умовах ліцензій закласти зобов'язання оператора забезпечити доступ до 3G і в тих регіонах, де вести бізнес може бути не вигідно. Також забезпечити населення навчанням користуванню Інтернетом та комп'ютером в цілому.

Делегування органам Реєстру окремих повноважень Центральної, окружних та територіальних виборчих комісій у частині надання працівниками цих органів консультативно-методичної допомоги членам виборчих комісій, проведення органами Реєстру навчань для членів окружних, дільничних виборчих комісій та комісій з референдумів.

Обов'язкового надання головою ДВК відповідній ОВК або ТВК для подальшої передачі відповідному органу ведення Реєстру (згідно з актами приймання-передачі відомостей, не пізніш ніж на 5 день з дня їх отримання) відомостей про всі внесені зміни до уточненого списку виборців (включення чи виключення з нього, внесення будь-яких змін до нього, у тому числі всіх виправлень у відомостях цього списку про виборців), засвідчених печаткою ДВК та підписами всіх членів ДВК. За порушення закону в цій частині необхідно передбачити також адміністративну відповідальність членів ДВК, ТВК, ОВК шляхом внесення змін чи/та доповнень до відповідних нормативних документів.

Створити як окрему базу даних або підсистему Державного реєстру виборців про громадян, які залучалися до роботи у виборчих комісіях, протягом останніх 5 років, який має містити необхідну інформацію про всіх таких осіб та досвід їх роботи в комісіях (у тому числі на керівних посадах та/або на оплачуваній основі), наявні дисциплінарні стягнення, судові рішення щодо них, участь у навчаннях з питань виборчого законодавства, отримані сертифікати тощо. Розпорядником такої інформації має стати ЦВК. Інформація з цієї бази даних може надаватися суб'єктам формування виборчих комісій на безоплатній основі з метою обов'язкового врахування досвіду роботи членів комісій та осіб, які залучаються до роботи в комісіях, при формуванні цих комісій та призначенні їх керівного складу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1) Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>
- 2) Про Державний реєстр виборців [Електронний ресурс] : Закон України від 22.02.2007 № 698-V. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/698-16>
- 3) Державний реєстр виборців України: перспективи інноваційного розвитку: навчально-методичний посібник / [А. В. Карташов, В. Ю. Стасюк, К. Ю. Перната, О. О. Радченко, С. В. Герасимчук, В. В. Пінковський]. – Київ : ЦПГІ, 2015. – 428 с. Режим доступу : cisc.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/books/StateR.pdf
- 4) Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр>
- 5) Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
- 6) Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр>
- 7) Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI . [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
- 8) Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV .[Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
- 9) Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій: Указ Президента України від 20.10.2005 № 1497/2005 . [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1497/2005>
- 10) Про затвердження Порядку застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної форми власності: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2004 № 1452 . [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1452-2004-п>

